

Bojana Bodroža¹**Ivana M. Jakšić**Institut za pedagoška
istraživanja, Beograd**STEREOTIP O UČENICIMA SA IZRAŽENOM
AKADEMSKOM ORIJENTACIJOM:
KO SU „ŠTREBERI” I ZAŠTO IH NE
VOLIMO?²**

Etiketiranje učenika sa izraženom akademskom orijentacijom kao štrebera veoma je uobičajeno u obrazovnom kontekstu i može imati brojne negativne posledice, od opadanja akademskih aspiracija do porasta anksioznosti i usamljenosti. Ovo istraživanje je sprovedeno sa ciljem da se ispita sadržaj i latentna struktura stereotipa o učenicima tako etiketiranim u našoj sredini, kao i da se utvrdi da li je ovaj stereotip povezan sa socijalnom distancom prema njima i sa identifikacijom sa ovom socijalnom kategorijom. Uzorak je obuhvatio 659 studenata sa Univerziteta u Beogradu i Novom Sadu. Na osnovu kvalitativne analize opisikarakterističnih osobina i ponašanja štrebera, dobijenih u prilot studiji, konstruisana je skala semantičkog diferencijala za merenje stereotipa o štreberima. Rezultati sugerišu da se stereotipni opisi štrebera mogu grupisati u četiri dimenzije: Savesnost i akademsko postignuće, Socijalni status i popularnost, Kompetitivnost i nesaradljivost i Otvorenost. Ključna odlika štrebera su savesnost i orijentacija na akademsko postignuće i, donekle, kompetitivnost i nesaradljivost. Npopularnost i otvorenost ne predstavljaju suštinsku odliku štrebera. Ipak, osobe koje sebe ne smatraju štrebrima u većoj meri štrebere opažaju kao nepopularne, kompetitivne i zatvorene, a ovakva percepcija štrebera je povezana i sa izraženijom socijalnom distancom. Rezultati su razmatrani u skladu sa preporukama za unapređenje socioemocionalnog statusa učenika sa izraženom akademskom orijentacijom, etiketiranih kao štrebera.

Ključne reči: štreberi, akademska orijentacija, akademsko postignuće, stereotipi, socijalna distanca

1 Adresa autora:
bojana.bodroza@gmail.com

Primljeno: 31. 05. 2014.
Primljena korekcija:
03. 07. 2014.
Prihvaćeno za štampu:
08. 07. 2014.

² Članak predstavlja rezultat rada na projektu „Unapređivanje kvaliteta i dostupnosti obrazovanja u procesima modernizacije Srbije” (br.47008), čiju realizaciju finansira Ministarstvo prosvete, nauke i tehnološkog razvoja Republike Srbije (2011–2014).

Odlikaši, štreberi, ponavljači predstavljaju samo neke od stereotipnih naziva ili etiketa čija je upotreba karakteristična za svakodnevnu komunikaciju u školskom kontekstu. Nije slučajnost što je teorija etiketiranja, koja je proistekla iz socioloških proučavanja devijantnog ponašanja (Meade, 1974; Tannenbaum, 1938), značajnu primenu i empirijsku potvrdu pronašla u obrazovnom kontekstu (Oakes, 1985; Rist, 2007). Naime, školske etikete nisu samo opisi, već i svojevrsna očekivanja koja mogu uticati na samopoimanje etiketiranih učenika, ponašanje učenika prema etiketiranim vršnjacima, kao i na diferencijalni tretman takvih učenika od strane nastavnika (Aronson, 2002). Usled ovih efekata, jednom dodeljene etikete s vremenom postaje sve teže ukloniti.

Ukoliko su ocene ili sveukupno školsko postignuće važan segment sadržaja stereotipnog opisa, etiketiranje može uticati i na objektivno postignuće učenika. Brojna istraživanja bavila su se odnosom etiketiranja i školskog postignuća kod neuspešnih učenika (Krouse & Krouse, 1981; Raffaele Mendez, 2003; Riehl, 1999; Riddick, 2000), kao i učenika uključenih u inkluzivno obrazovanje (Jenkinson, 1997; Lauchlan & Boyle, 2007; Mercer, 1973), dok se nešto manji broj studija bavio efektima etiketiranja na specifičnu grupu darovitih učenika (Moulton, Moulton, Housewright, & Bailey, 1998; Reis & McCoach, 2000). Ukoliko se ima u vidu stabilna veza etiketiranja sa školskim uspehom, kao i društveno vrednovanje školskog uspeha osvedočeno učešćem u međunarodnim programima testiranja učeničkih postignuća (Trends in International Mathematics and Science Study – TIMSS: McComas, 2014; Program for International Student Assessment – PISA: OECD, 2009), iznenađuje nezainteresovanost psihologa za jednu od najučestalijih školskih etiketa povezanih sa školskim uspehom – za etiketu štrebera. Iako je reč o stereotipu poznatog značenja i široko rasprostranjene upotrebe, čak i van školskog konteksta (Darnon, Dompnier, Delmas, Pulfrey, & Butera, 2009; Exline & Lobel, 1999; Kim & Glomb, 2010), tek pre nekoliko godina pojavile su se prve socijalnopsihološke studije koje se bave ispitivanjem sadržaja i efekata ovog stereotipa.

Imenica *štreber* usvojena je iz nemačkog jezika i u srpskom jeziku označava „onog koji smišljenim nastojanjem i dodvoravanjem želi postići uspeh (u školi, službi i dr.), laktaš, karijerista” (Vujanić, 2011). Glagol *streben* u nemačkom jeziku označava aktivno stremljenje ka postignuću, dok imenica *streber* ima pežorativno značenje i odnosi se na preterano ambicioznu i marljivu osobu koja aktivno i egoistički teži ka uspehu i postignuću (Duden, 1999, 2007). Pregled literature pokazuje da je i u okviru drugih svetskih jezika učestala upotreba različitih termina kojima se derogiraju osobe koje postižu visoko akademsko postignuće. U engleskom jeziku to su termini *nerd* (Brown, Mory, & Kinney, 1994; Kinney, 1993), *geek* (Tyson, Darity, & Castellino, 2005) i *dork* (e.g., Prinstein & LaGreca, 2002), zatim *brain* (Prinstein & LaGreca, 2002) i *teachers' pet* (e.g.,

Tal & Babad, 1990)³, dok se u Izraelu na učenike usmerene na visoko školsko postignuće referiše terminom *hnun* (e.g. Boehnke, 2008).

U skladu sa jezičkim poreklom reči štreber, najveći broj studija posvećenih fenomenu stereotipa o štreberima sproveden je na nemačkom govornom području. Pregled literature pokazuje da se do 2010. godine tek nekoliko studija bavilo ovom temom. Prvu liniju tih istraživanja čine pretežno sociološke i kvalitativne studije strukture i socijalnog funkcionisanja vršnjačkih grupa učenika okarakterisanih kao štreberi (Brown & Klute, 2003). Nalazi ovih studija ukazuju da učenici doživljavaju štrebere kao ambiciozne i marljive vršnjake koji imaju malo prijatelja, neatraktivno se odevaju i nezainteresovani su za sport (Eicher, Baizerman, & Michelman, 1991; England & Petro, 1998; Green & Ashmore, 1998; Kinney, 1993; Pelkner & Boehnke, 2003). Druga linija istraživanja bavila se značajem školskog postignuća za dobijanje školske etikete štrebera. Pelkner i Boehnke (Pelkner & Boehnke, 2003) utvrdili su da je etiketa štrebera jedna od najučestalijih u nemačkim školama, ali da je korelacija školskog uspeha i ovog vida etiketiranja, iako značajna, samo umerene visine. Ipak, i pored toga uspešni učenici strahuju da će biti okarakterisani kao štreberi (Pelkner, Günther, & Boehnke, 2002). Bishop i saradnici izveštavaju da, iako su učenici sa nadprosečnim postignućem pod većim rizikom da budu uznemiravani od strane vršnjaka, kvalitativne tehnike otkrivaju da je trud i aktivno stremljenje ka visokom postignuću ono što vršnjaci osuđuju, a ne visoko postignuće samo po sebi (Bishop et al., 2004).

Nadovezujući se na opisana istraživanja, u periodu od 2010. godine Rentzschova i saradnici sprovedli su seriju istraživanja u okviru kojih su se sistematski bavili karakteristikama osoba okarakterisanih kao štreberi i efektima aktivacije ovog stereotipa na postignuće i socijalno funkcionisanje učenika. U jednoj od studija autori su ispitali da li su povrh školskog uspeha i određene crte ličnosti karakteristične za učenike koje vršnjaci etiketiraju kao štrebere. Sociometrijskim postupkom, učenici su nominovali odeljenske drugove koje doživljavaju kao štrebere, a potom su analizirane samoprocenjene crte ličnosti nominovanih učenika. Utvrđeno je da su učenici kao štrebere nominovali svoje vršnjake koji postižu viši akademski uspeh, a da su nezavisno od školskog uspeha, introverzija i savesnost osobine ličnosti karakteristične za etiketirane učenike (Rentzsch, Schröder-Abé, & Schütz, 2013). Druga studija bavila se ispitivanjem različitih faceta samopoštovanja kod učenika okarakterisanih kao štrebera. Utvrđeno je da učenici koje vršnjaci opažaju kao štrebere poseduju izraženije akademsko samopoštovanje i niže samopoštovanje u pogledu

³ Sve navedene etikete pripisuju se akademski orijentisanim učenicima, ali među njima postoje izvesne razlike. Iako se u srpskom jeziku termini *nerd*, *geek* i *dork* najčešće se prevode kao štreber, *nerd* i *geek* se odnose na učenike orijentisane na prirodne nauke i računare, dok *dork* ima izuzetno negativnu konotaciju i pored akademskih, uključuje i različite fizičke i socijalne karakteristike (Hornby, 2005). Termini *brain* (mozak) i *teachers' pet* (nastavnikov ljubimac, ulizica) takođe imaju znatno uže značenje od termina štreber (Hornby, 2005).

fizičke atraktivnosti i sportskih veština. S druge strane, učenici koji sami sebe doživljavaju kao štrebere imaju povišeno akademsko samopoštovanje, dok se na ostalim facetama samopoštovanja ne razlikuju od svojih školskih drugova (Rentzsch, Schröder-Abé, & Schütz, 2010). Kako je školsko postignuće jedan od ključnih faktora rizika za stigmatizaciju učenika kao štrebera, ispitano je i koji faktori mogu zaštititi uspešne učenike od dobijanja ove nepoželjne etikete. Učenicima su ponuđene vinjete koje su opisivale prosečne učenike i učenike koji su okarakterisani kao štreberi. Sadržaj vinjeta variran je u pogledu sledećih faktora: ulaganje truda, skromnost, bavljenje sportom i druželjubivost. Zadatak učenika bio je da ocene koliko im se dopadaju izmišljeni vršnjaci opisani na vinjetama. Rezultati su pokazali da skromnost u pogledu dobrih ocena, bavljenje sportom i druželjubivost vode ka pozitivnijoj oceni od strane vršnjaka, čak i kada su u vinjeti prikazani učenici eksplicitno označeni kao štreberi. Dodatno, učenici označeni kao štreberi bili su pozitivnije procenjeni ukoliko su prikazani kao druželjubivi, čak i ukoliko se nisu bavili sportom (Rentzsch, Schütz, & Schröder-Abé, 2011). Ipak, bitno je naglasiti da su sva istraživanja Rentzschove korelacione studije koje ne omogućavaju izvođenje zaključka o tome da li je stereotip štrebera uzrok ili posledica, odnosno da li osobe koje su okarakterisane kao štreberi razvijaju set osobina koji dalje potvrđuje i produbljuje pripisani stereotip ili zaista samo određeni profil uspešnih učenika dobija ovakvu etiku.

Navedeni nalazi potvrđuju da je akademski uspeh kao takav samo jedan od faktora koji vode ka etiketiranju pojedinih učenika kao štrebera i da stereotip uključuje i specifične obrasce odnosa prema sopstvenom školskom postignuću, kao i različite aspekte ličnog i socijalnog funkcionisanja. Pružena je podrška prethodnim istraživanjima i pruženi su novi argumenti da snažna akademska orijentacija, odnosno opažanje sebe kao uspešnog učenika i ulaganje napora u postizanje školskog uspeha, a ne školski uspeh sam po sebi, predstavlja ključni faktor rizika. Pored izražene akademske orijentacije i savesnosti, učenike će dodatno izložiti opasnosti od stigmatizacije i sniženo samopoštovanje u pogledu fizičkog izgleda i sporta, povučenost i lošije socijalne veštine. Dakle, može se zaključiti da se fenomen štrebera ne može poistovetiti sa akademskom darovitošću, jer podrazumeva neke prateće karakteristike koje doprinose da uspešan učenik bude ili ne bude okarakterisan kao štreber. Stoga se u istraživanjima ustalio izraz „akademski orijentisani učenici” kojim se na najkoncizniji način opisuju tzv. štreberi.

Iako na prvi pogled problemi učenika sa stigmom štrebera mogu delovati trivijalno u odnosu na probleme drugih grupa učenika pod rizikom, pregled literature pokazuje da ova vrsta etiketiranja ima negativne efekte na više aspekata školskog funkcionisanja etiketiranih učenika. Nazivanje učenika štreberima u literaturi se konceptualizuje kao forma averzivnog interpersonalnog ponašanja (Kowalski, 2000a, prema Rentzsch, Schröder-Abé, & Schütz, 2013) koje nalikuje

zadirkivanju (Kowalski, 2004) ili verbalnom siledžijstvu (Mynard & Joseph, 1997; Olweus, 1990). Dok posmatrači i inicijatori ovakve vidove komunikacije doživljavaju kao nevine šale koje nemaju ozbiljne posledice (Kowalski, 2000b), za žrtve su takva iskustva izuzetno neprijatna (Leary, Springer, Negel, Ansell, & Evans, 1998). Ukoliko je etiketiranje praćeno odbacivanjem od strane vršnjaka, etiketirani učenici mogu biti pod rizikom od socijalne izolacije (Moulton, Moulton, Housewright, & Bailey, 1998), usamljenosti (Juvonen, Nishina, & Graham, 2000), sniženog samopoštovanja (Blackhart, Nelson, Knowles, & Baumeister, 2009) i drugih oblika neprilagođenog ponašanja (Parker & Asher, 1987). Šestogodišnja longitudinalna studija pokazala je da je kod učenika koji su okarakterisani kao *mozgovi* (eng. *brain*) vremenom došlo do porasta anksioznosti i usamljenosti i pada samopoštovanja (Prinstein & La Greca, 2002).

Eksperimentalna studija u kojoj su ispitivani efekti aktivacije negativnog stereotipa o štreberima potvrdila je stare sumnje pojedinih autora da uspešni učenici mogu sniziti svoje postignuće ukoliko je ono bilo uzrok odbacivanja od strane vršnjaka (Callahan, Cunningham, & Plucker, 1994; Fordham & Ogbu, 1986; Landsheer, Maassen, Bisschop, & Adema, 1998; Pelkner, Günther, & Boehnke, 2002). Učenici u eksperimentalnoj grupi nalazili su se u situaciji u kojoj je izvršena aktivacija negativnog stereotipa („Učenici sa visokim ocenama su štreberi.“), dok su kontrolnu grupu sačinjavali učenici kod kojih nije aktivirana ova vrsta stereotipa. Utvrđeno je da eksperimentalna pretnja stereotipom o štreberima proizvodi slične efekte kao i druge sistematski istraživane procedure ovog tipa, poput pretnje rasnim ili rodnim stereotipom (Aronson, 2002). Naime, aktivacija je rezultirala povišenim negativnim afektom, negativnim mislima, sniženim akademskim samopoštovanjem i relativnim sniženjem postignuća, ali samo kod onih učenika u eksperimentalnoj grupi za koje je stereotip bio relevantan, odnosno kod učenika koji su bili stigmatizovani kao štreberi (Rentsch & Schütz, 2010). Kada se uzme u obzir sve što je navedeno, ne iznenađuje nalaz da se među učenicima etiketa štrebera kotira kao jedna od najnepoželjnijih (Bishop et al., 2004; Brown et al., 1994; Eicher et al., 1991; Pelkner & Boehnke, 2003).

Imajući u vidu širokspektar negativnih efekata etiketiranja akademski orijentisanih učenika kao štrebera, neophodno je staviti ovaj nedovoljno istražen fenomen u fokus socijalnopsiholoških istraživanja. Prvi korak u preduzimanju adekvatnih koraka u cilju promene negativne percepcije i s njom povezane diskriminacije ovih učenika predstavlja određivanje psihološkog značenja i sadržaja stereotipa štrebera u našem društvu. Stoga je cilj ove studije bio da se ispituju sadržaj i latentna struktura stereotipnih opisa štrebera u našoj sredini. Kako bi utvrdili da li je reč o socijalnoj kategoriji koja ima realan psihološki status i stoga podleže poznatim zakonomernostima integrupnih procesa, poput favorizovanja sopstvene i derogiranja opozitne grupe (Aronson, Wilson, & Akert, 2010), želeli smo da ispitamo i da li pripisivanje određenih karakteristika

štreberima zavisi od toga da li se osoba poistovećuje sa ovom etiketom ili ne. Od posebnog značaja za kreiranje preporuka za akcije usmerene ka redukovanju ovog vida etiketiranja bilo je utvrditi da li određene karakteristike koje čine stereotip štrebera doprinose većoj socijalnoj odbačenosti ovako etiketiranih osoba.

Metod

Uzorak

Uzorak je obuhvatio 659 studenata sa Univerziteta u Beogradu i Novom Sadu. Prosečna starost ispitanika iznosila je 22.1 godinu (raspon od 19 do 35), a 73.6% ($n = 485$) bile su osobe ženskog pola. Ispitanici su na nekom od fakultetskih kurseva zamoljeni da popune online upitnik a učešće u istraživanju bilo je dobrovoljno.

Instrumenti

Skala semantičkog diferencijala za merenje stereotipa o štreberima. U predfazi ovog istraživanja sprovedena je pilot-studija u kojoj su 232 osobe (prosečna starost 28 godina, 78% žene) odgovaralo na pitanje otvorenog tipa koje je glasilo „Kako biste opisali tipičnog štrebera ili štreberku?“, „Koje osobine poseduje takva osoba?“, „Koja su tipična ponašanja takve osobe?“ Upitnik je popunjavan online, a uzorak je regrutovan putem društvenih mreža tehnikom „snežne grudve“. Na osnovu dobijenih odgovora napravljena je lista od 44 para atributa opozitnih značenja koji su ušli u preliminarnu verziju skale semantičkog diferencijala. U glavnom istraživanju parovi atributa su prezentovani uz skalu od -3 do +3, a ispitanici su imali zadatak da na svakoj skali označe broj koji najbolje opisuje to kako oni vide štrebere.

Skala socijalne distance. Ispitanicima je ponuđeno osam odnosa relevantnih za studentski uzrast i od njih je traženo da odgovore da li bi pristali da sa osobom koja je štreber budu u svakom od njih. Ponuđeni odnosi su se kretali od manje bliskih („Da bude na mojoj studijskoj grupi.“) do veoma bliskih („Da mi bude momak ili devojka.“). Veći skor na skali socijalne distance ukazuje na odbijanje većeg broja odnosa sa štreberima.

Pripadnost socijalnoj kategoriji štrebera. Pripadnost kategoriji štrebera je proveravana jednim pitanjem: „Da li sebe smatrate štreberom?“, na koje su ispitanici odgovarali sa *da*, *nisam siguran* ili *ne*.

Rezultati

EFA semantičkog diferencijala za merenje stereotipa o štreberima

Da bi se utvrdila latentna struktura skale semantičkog diferencijala za merenje stereotipa o štreberima, primenjena je faktorska analiza sa metodom glavnih komponenti. Nakon analize više faktorskih solucija i eliminacije stavki koje nisu davale zadovoljavajuća zasićenja na faktorima, preostalo je 29 parova atributa. Iz prostora ovih varijabli, izdvojena su četiri faktora prema kriterijumu paralelne analize (Hayton, Allen, & Scarpello, 2004; Horn, 1965; Longman, Cota, Holden, & Fekken, 1989). Dobijen je visok koeficijent adekvatnosti uzorkovanja $KMO = .91$. Četvorofaktorska solucija objašnjava ukupno 54% varijanse početnog skupa varijabli (Tabela 1).

Tabela 1
Parametri četvorofaktorske solucije

Komponenta	Inicijalna solucija		Paralelna analiza		Rotirana solucija
	Karak. vrednost	% varijanse	Kumulativni % varijanse	95. percentil nasumičnih karak. vrednosti	Karak. vrednost
1	7.75	26.73	26.73	1.46*	5.02
2	4.65	16.04	42.76	1.39*	5.73
3	1.92	6.63	49.39	1.35*	5.18
4	1.39	4.81	54.20	1.30*	5.98
5	1.07	3.68	57.88	1.27	

Napomena. * Karak. vrednost viša od 95. percentila nasumičnih karak. vrednosti u paralelnoj analizi.

Matrica faktorskog sklopa prikazana je u Tabeli 2. Prvi faktor na pozitivnom polu zasićuju stavke koje štrebere opisuju kao odgovorne, vredne, organizovane, pedantne, uporne, perfekcionista, dobre đake, ambiciozne i ozbiljne, pa je faktor interpretiran kao Savesnost i akademsko postignuće. Iako se samo jedan od opisa odnosi na školski kontekst („dobri đaci“), može se pretpostaviti da se i preostali opisi u najvećoj meri odnose na akademski kontekst za koji je ovaj stereotip primarno i vezan.

Tabela 2
Matrica faktorskog sklopa

Parovi atributa	Komponenta			
	1	2	3	4
Neodgovorni / Odgovorni	.81			
Lenji / Vredni	.79			
Neorganizovani / Organizovani	.76			
Neuredni / Pedantni	.71			
Lako odustaju / Uporni	.71			
Nisu perfekcionista / Perfekcionista	.60			
Loši đaci / Dobri đaci	.60			
Neambiciozni / Ambiciozni	.58			
Neozbiljni / Ozbiljni	.57			
Staromodni / Moderni		.73		
Smotani / Spretni		.72		
Privlačni / Neprivlačni		-.72		
Popularni / Nepopularni		-.70		
Sportski tipovi / Nisu sportski tipovi		-.68		
Komunikativni / Nekomunikativni		-.63		
Ružni / Lepi		.59		
Druželjubivi / Nedruželjubivi		-.56		
Pristupačni / Arogantni			.82	
Skromni / Hvalisavi			.81	
Lako praštaju / Osvetoljubivi			.74	
Nesebični / Sebični			.73	
Saradljivi / Takmičarski nastrojeni	.32		.64	
Ne zavide drugima / Zavide drugima			.56	
Uskih vidika / Svestrani				.84
Radoznali / Nisu radoznali				-.84
Ograničeni / Širokih shvatanja				.76
Kreativni / Nekreativni				-.71
Pametni / Glupi				-.66
Konzervativni / Slobodnih shvatanja				.47

Drugi faktor zasićuju opisi moderni, spretni, privlačni, popularni, sportski tipovi, komunikativni, lepi i druželjubivi. Ovaj faktor je nazvan Socijalni status

i popularnost. Trećem faktoru na pozitivnom polu doprinose pridevi arogantni, hvalisavi, osvetoljubivi, sebični, takmičarski nastrojeni i zavide drugima, te je faktor imenovan Kompetitivnost i nesaradljivost. Četvrti faktor je nazvan Otvorenost, a na pozitivnom polu ga zasićuju sledeći opisi: svestrani, radoznali, širokih shvatanja, kreativni, pametni, slobodnih shvatanja.

Interkorelacije faktora (Tabela 3) sugerišu da je dimenzija Savesnosti i akademskog postignuća relativno nezavisna od svih ostalih dimenzija stereotipa o štreberima, odnosno da samo sa Otvorenošću ostvaruje nisku pozitivnu korelaciju. Preostali faktori ostvaruju korelacije umerenog intenziteta, čineći klaster opisa nesaradljivosti, nepopularnosti i zatvorenosti, nasuprot saradljivosti, popularnosti i otvorenosti.

Tabela 3

Interkorelacije faktora

Komponenta	1	2	3
1. Savesnost i akademsko postignuće			
2. Socijalni status i popularnost	-.07		
3. Kompetitivnost i nesaradljivost	.01	-.45	
4. Otvorenost	.29	.52	-.47

Profil stereotipnog štrebera

Na osnovu dobijenih dimenzija stereotipa prema štreberima izračunati su prosečni skorovi na svakoj dimenziji, a deskriptivni podaci za svaku od ovih dimenzija, kao i za socijalnu distancu prikazani su u Tabeli 4. Na osnovu prosečnih vrednosti na svakoj od dimenzija stereotipa sačinjen je profil stereotipa o štreberima (Grafikon 1, puna linija). Ako imamo u vidu da je teorijski prosek skale na kojoj su izraženi skorovi $AS_{teor} = 4$, možemo zaključiti da ispitanici u globalu štrebere smatraju izuzetno savesnim i donekle kompetitivnim i nesaradljivim, kao i prosečno otvorenim za iskustva i prosečno do blago ispod prosečno popularnim.

Tabela 4

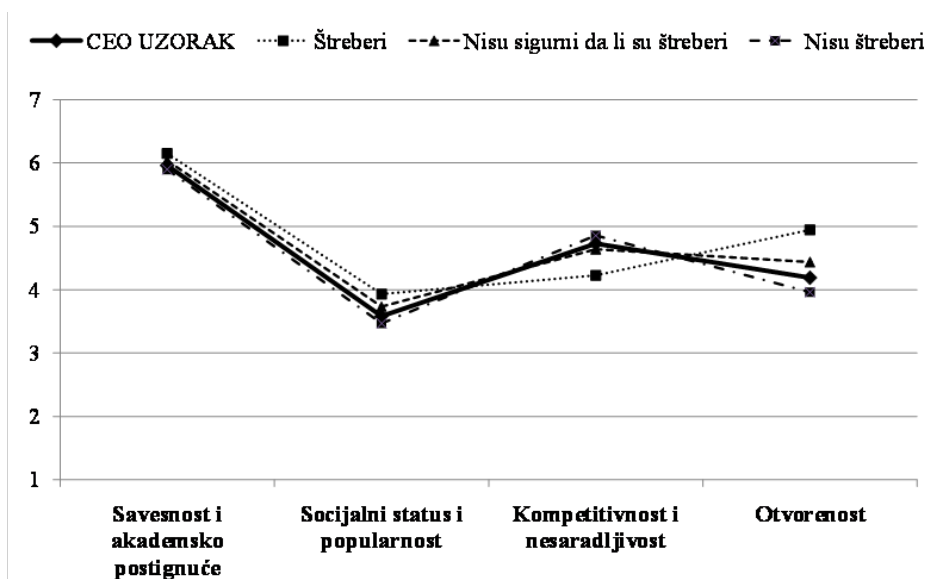
Deskriptivna statistika

Varijabla	AS	SD	Min.	Maks.	α
Savesnost i akademsko postignuće	5.96	0.91	1.1	7.0	.86
Socijalni status i popularnost	3.58	0.95	1.0	7.0	.84
Kompetitivnost i nesaradljivost	4.73	1.21	1.0	7.0	.83
Otvorenost	4.19	1.32	1.0	7.0	.85
Socijalna distanca	1.56	2.07	0.0	8.0	.83

Međutim, kada se rezultati posmatraju posebno za ispitanike koji sebe doživljavaju kao štrebere ($n = 96$), koji nisu sigurni da li su štreberi ($n = 117$) i koji sebe ne smatraju štreberima ($n = 446$), dobija se nešto drugačija slika. Na svim dimenzijama stereotipa negativniju sliku o štreberima imaju oni ispitanici koji se ne identifikuju sa kategorijom štrebera u odnosu na one koji se sa njom identifikuju, dok ispitanici koji nisu sigurni da li su štreberi na svim dimenzijama postižu vrednosti između ove dve grupe.

Multivarijantnom analizom varijanse (Wilksova $\lambda = .92$, $F(8,1304) = 6.89$, $p < .001$) utvrđeno je da između tri opisane grupe postoje statistički značajne razlike na dimenzijama stereotipa o štreberima (Tabela 5).

Post hoc analize Scheffeovim testom nisu potvrdile značajnost razlika na dimenziji Savesnosti i akademskog postignuća, iako vrednosti aritmetičkih sredina ovih grupa sugerišu da štreberi sebe vide kao nešto savesnije nego što ih vide ne-štreberi. Štreberi sebe vide kao socijalno atraktivnije i popularnije nego što ih vide ne-štreberi ($p < .05$) i kao manje kompetitivne i nesaradljive od onih koji nisu štreberi i od onih koji nisu sigurni da li su štreberi ($ps < .05$). Na dimenziji Otvorenosti dobijene su značajne razlike između sva tri poduzorka ($ps < .05$), a vrednosti aritmetičkih sredina grupa ukazuju na to da štreberi sebe vide kao otvorenije za iskustva od ne-štrebera.

Grafikon 1. Profil stereotipa štrebera i razlike u stereotipu o štreberima u zavisnosti od pripadnosti ovoj socijalnoj kategoriji.

Tabela 5

Univarijantni test značajnosti razlika

Dimenzije stereotipa o štreberima	$F(2,656)$	p	η_p^2
Savesnost i akademsko postignuće	3.49	.031	.011
Socijalni status i popularnost	11.51	.000	.034
Kompetitivnost i nesaradljivost	11.43	.000	.034
Otvorenost	26.26	.000	.074

Dimenzije stereotipa o štreberima i socijalna distanca

Pirsonove korelacijesugerišu da socijalna distanca ne korelira sa dimenzijom stereotipa Savesnost i akademsko postignuće, ali da korelira negativno sa Otvorenošću i Socijalnim statusom i popularnošću, a pozitivno sa Kompetitivnošću i nesaradljivošću.

Tabela 4

Korelacije između dimenzija stereotipa o štreberima i socijalne distance

Dimenzija stereotipa o štreberima	Socijalna distanca
Savesnost i akademsko postignuće	-.05
Socijalni status i popularnost	-.41**
Kompetitivnost i nesaradljivost	.40**
Otvorenost	-.43**

** $p < .01$.

Diskusija

Karakterisanje učenika usmerenih na postizanje školskog uspeh kao štrebera veomaje rasprostranjeno među učenicima različitih uzrasta, a u svakodnevnom govoru postoji relativna saglasnost oko značenja ove nepoželjne etikete. Ipak, tek mali broj istraživanja bavio se ispitivanjem stereotipa o štreberima. Ovo istraživanje je sprovedeno sa ciljem da se ispita sadržaj i struktura stereotipnih opisa štrebera i da se utvrdi da li određene karakteristike štrebera utiču na njihovo odbacivanje od strane drugih. Inicijalna lista atributa je formirana na osnovu preliminarne studije u okviru koje su dobijeni opisi karakterističnih osobina i ponašanja osoba označenih kao štreberi. Rezultati pokazuju da stereotip o štreberima čine četiri komponente. Ključna karakteristika štrebera je visoko akademsko postignuće, praćeno odlikama ličnosti koje osobi omogućavaju realizovanje tih stremljenja: savesnošću, upornošću, perfekcionizmom, marljivošću i pedantnošću. Preostale tri dimenzije stereotipa: socijalni status i popularnost, otvorenost i kompetitivnost izražene su umereno ili prosečno, pa se mogu smatrati pre pratećim nego suštinskim odlikama stereotipnog profila štrebera.

U okviru dimenzije socijalni status i popularnost pojavljuju se opisi koji se odnose na fizički izgled (spretni, privlačni, sportski tipovi, lepi) i socijalne veštine (komunikativni, druželjubivi) koje jednu osobu mogu činiti manje ili više popularnom u društvu. Dobijeni rezultati potvrđuju i ranije nalaze koji upućuju na to da su socijalne (ne)kompetencije i fizička (ne)aktivnost i (ne)atraktivnost bitni aspekti stereotipa o štreberima (Eicher, Baizerman, & Michelman, 1991; England & Petro, 1998; Green & Ashmore, 1998; Kinney, 1993; Pelkner & Boehnke, 2003; Rentzsch, Schröder-Abé, & Schütz, 2013; Rentzsch, Schütz, & Schröder-Abé, 2011). Međutim, interesantno je to u da u našem kontekstu ove karakteristike nisu dominantno obeležje štrebera – štaviše, možemo reći da štreberinisu ni naročito popularni ni nepopularni.

Dimenzija kompetitivnost i nesaradljivost opisuje uverenja o superiornom

odnosu štrebera prema drugima (arogancija, hvalisavost, zavidnost) i to naročito u situacijama koje omogućavaju socijalno poređenje i koje su povezane sa uspehom (kompetitivnost, sebičnost, osvetoljubivost), a utvrđeno je da su štreberi viđeni kao donekle kompetitivni i nesaradljivi. Sadržaj ove dimenzije stereotipa dosta naliči dimenziji Saradljivost iz Petofaktorskog modela ličnosti (McCrae & John, 1992). U istraživanju Rentzschove nije utvrđeno da štreberi zaista poseduju ovu karakteristiku (Rentzsch, Schröder-Abé, & Schütz, 2013), mada je neophodno imati u vidu da su u ovom istraživanju ispitivane samoprocenjene karakteristike ličnosti učenika koji su etiketirani kao štreberi, dok se naše istraživanje bavilo stereotipnim uverenjima o štreberima. Uzimajući u obzir sve ovo, možemo pretpostaviti ili da je kompetitivnost jedan od aspekata stereotipa koji se neopravdano pripisuje štreberima ili da predstavlja kulturnu specifičnost ovog stereotipa u našem okruženju.

Dimenzija stereotipa koja je nazvana Otvorenost u velikoj meri korespondira sa istoimenom osobinom ličnosti iz Petofaktorskog modela ličnosti (McCrae & John, 1992), a čine je opisi poput svestranosti, radoznalosti, širokih shvatanja, kreativnosti, pameti i slobodoumnosti. Međutim, otvorenost ne predstavlja ključnu odliku štrebera, jer su skorovi na ovoj dimenziji prosečni. Ni u istraživanju Rentzschove i saradnika otvorenost ne predstavlja distinktivnu odliku štrebera (Rentzsch, Schröder-Abé, & Schütz, 2013). Međutim, preliminarna studija koja je sprovedena za potrebe ovog istraživanja pokazala je da se opisi koji odgovaraju ovoj osobini ličnosti često spominju kao značajna odlika štrebera. Interesantno je da su odgovori ispitanika iz pilot-studije ukazali na jedan interesantan fenomen koji nije dalje ispitan u ovde prikazanom istraživanju, ali može pružiti objašnjenje dobijenog rezultata. Naime, opisi koji su dobijeni sugerisali su da u našoj kulturi postoje dva stereotipa o štreberima. Jedan je stereotip o „štreberima bubalicama“, koji su osobe uskih vidika, nekritičkog načina mišljenja, zainteresovane prvenstveno za postizanje dobrog školskog uspeha, dok je drugi stereotip – stereotip „štrebera sveznalice“ po kome su štreberi osobe koje su uspešne u akademskom kontekstu, ali taj uspeh postižu zahvaljujući svestranosti, radoznalosti i snažnoj intrinzičkoj motivaciji za učenje. Time se može objasniti zašto su rezultati kvantitativnih analiza pokazali da, uopšte posmatrano, štreberi nisu ni otvoreni ni zatvoreni za iskustva. Smatramo da ovaj interesantan nalaz pilot-studije, koji ukazuje na postojanje dva stereotipa o štreberima, svakako zahteva dalje istraživanje.

Tri prateće dimenzije stereotipa o štreberima: kompetitivnost, (ne)-popularnost i otvorenost su uglavnom nezavisne od suštinske odlike štrebera – akademskog postignuća i savesnosti, ali međusobno čine klaster povezanih karakteristika. Jedino otvorenost nisko pozitivno korelira sa savesnošću i akademskim postignućem. To se može objasniti time što je atribut *pametni* ušao u sastav dimenzije otvorenosti, ali je ova karakteristika sigurno relevantna za

postizanje dobrog akademskog uspeha, što je sadržaj dimenzije savesnosti.

Štreberi i ne-štreberi uglavnom se slažu u pogledu savesnosti i akademske orijentacije kao ključne odlike štrebera. Međutim, njihova percepcija je različita kada su u pitanju prateće karakteristike koje čine ovaj stereotip: otvorenost, (ne)popularnost i kompetitivnost. Osobe koje se ne poistovećuju sa kategorijom štrebera, ovu socijalnu kategoriju vide kao značajno kompetitivniju, nepopularniju i manje otvorenu za iskustva nego što je vide sami štreberi. Prethodna istraživanja su pokazala da i oni koji sebe doživljavaju kao štrebere i oni koje drugi učenici označavaju kao štrebere (čak i kada oni sami sebe tako ne vide), imaju izraženo akademsko samopoštovanje i savesnost (Rentzsch, Schröder-Abé, & Schütz, 2010). Pronađene razlike u percepcijama osoba koje sebe identifikuju kao štreberei osoba koje se ne identifikuju sa tom kategorijom, odražavaju generalnu i sistematsku tendenciju da se članovi sopstvene grupe opažaju i ocenjuju pozitivnije od članova grupa kojima ne pripadamo (Aronson, Wilson, & Akert, 2010). Ovaj nalaz predstavlja i svojevrsnu potvrdu teze da se etiketom štrebera označava grupa koja ima irealni psihološki status socijalne kategorije, budući da podleže zakonomernostima intergrupnih procesa.

Interesantno je da ovaj skup pratećih odlika štrebera, iako ne čini srž ovog stereotipa, podstiče negativan odnos prema njima. Socijalna distanca prema štreberima nije povezana sa njihovom savesnošću i akademskim postignućem, već sa svim pratećim karakteristikama. Osobe koje štrebere u većoj meri opažaju kao kompetitivne, zatvorene za iskustva i nepopularne, imaju veću socijalnu distancu prema njima. Može se pretpostaviti da ovaj klaster pratećih stereotipnih odlika štreberanastaje kao posledica halo-efekta, tako što se generalno negativan stav prema štreberima projektuje i na ostale karakteristike koje ne čine suštinsku odliku štrebera. Ovaj set nalaza u dobroj meri ohrabruje i daje smernice za tretman ove vrste etiketiranja u akademskom kontekstu. Iako vršnjaci identifikuju štrebere prvenstveno na osnovu aktivnog stremljenja ka školskom uspehu, oni ih ne odbacuju zbog ove društveno visoko vrednovane karakteristike. Negativan odnos vršnjaka proističe iz percepcije pratećih karakteristika, što je saznanje na kome treba da budu bazirane i preporuke za rešavanje problema etiketiranja učenika sa snažnom akademskom orijentacijom.

Ovo istraživanje dalo je doprinos u pogledu merenja izraženosti svake karakteristike unutar samog stereotipa. Pored toga, istraživanje je usmereno na to šta čini stereotip o štreberima, dok su ranija istraživanja često ispitivala kakvi štreberizaista jesu (npr. Rentzsch, Schröder-Abé, & Schütz, 2013). Još jedna od razlika između ove studije i istraživanja drugih autora predstavlja to što su ispitanike činili studenti, dok su u drugim istraživanjima to najčešće bila deca osnovnoškolskog ili srednjoškolskog uzrasta (Bishop et al., 2004; Pelkner & Boehnke, 2002; Pelkner, Günther, & Boehnke, 2002; Rentzsch, Schröder-Abé, & Schütz, 2010; Rentzsch, Schröder-Abé, & Schütz, 2013; Rentzsch & Schütz, 2010).

Smatramo da i buduća istraživanja u našoj kulturi treba da obuhvate mlađe školske uzraste.

Nalazi drugih istraživanja sugerisali su da etiketiranje akademski orijentisanih učenika kao štrebera može imati negativne posledice (Juvonen, Nishina, & Graham, 2000; Leary, Springer, Negel, Ansell, & Evans, 1998; Moulton, Moulton, Housewright, & Bailey, 1998; Parker & Asher, 1987; Prinstein & La Greca, 2002), što nas navodi na zaključak da zahtev za uvođenjem i sprovođenjem inkluzivnog obrazovanja ima značajne implikacije i za ovu kategoriju učenika. Međutim, inkluzija kod učenika etiketiranih kao štreberi ne odnosi se na pružanje mogućnosti za aktualizaciju ličnih akademskih potencijala, nego pre svega na socijalnu inkluziju, formiranje boljih socijalnih odnosa i prihvatanje ovih osoba. Nastavnici mogu imati značajnu ulogu u ovom procesu. Moraju biti spremni da uoče i adekvatno reaguju na etiketiranje kako bi predupredili negativne efekte takvog vida komunikacije u školi. Integracija etiketiranih učenika može se ostvariti kroz organizovanje ponovljenih kontakata u kontekstu zajedničkih aktivnosti, i to naročito onih u kojima kompetencije akademski orijentisanih učenika mogu biti korisne za celu grupu.

Zaključak

Društvo koje nastoji da poveća broj akademski uspešnih, i istraživači koji kreiraju strategije za ostvarenje ovog cilja moraju posvetiti pažnju problemu etiketiranja akademski orijentisanih učenika kao štrebera, budući da se njim suočava ne mali broj učesnika obrazovog procesa. Nalazi ove studije sugerišu da je slika o štreberima u našem društvu kompleksna, ali da sama srž stereotipa, izražena orijentacija ka školskom postignuću, nije ono što dovodi do odbačenosti ove grupe od strane vršnjaka, već su to prateće karakteristike (kompetitivnost, zatvorenost za iskustva, nepopularnost). Ovaj nalaz predstavlja važnu smernicu za kreiranje akcija usmerenih na unapređenje socioemocionalnog statusa učenika sa izraženom akademskom orijentacijom.

Reference

- Aronson, E., Wilson, T. D., & Akert, R. (2010). *Social psychology, 7th ed.* Upper Saddle River: Prentice Hall.
- Aronson, J. (2002). *Improving academic achievement: Impact of psychological factors on education.* San Diego, CA: Academic Press.
- Bishop, J. H., Bishop, M., Bishop, M., Gelbwasser, L., Green, S., Peterson, E., . . . Zuckerman, A. (2004). Why we harass nerds and freaks: A formal theory of student culture and norms. *Journal of School Health, 74*, 235–251.
- Blackhart, G. C., Nelson, B. C., Knowles, M. L., & Baumeister, R. F. (2009). Rejection

- elicits emotional reactions but neither causes immediate distress nor lowers self-esteem: A meta-analytic review of 192 studies on social exclusion. *Personality and Social Psychology Review*, *13*, 269–309.
- Boehnke, K. (2008). Peer pressure: A cause of scholastic underachievement? A cross-cultural study of mathematical achievement among German, Canadian, and Israeli middle school students. *Social Psychology of Education*, *11*, 149–160.
- Brown, B. B., & Klute, C. (2003). Friendships, cliques, and crowds. In G. R. Adams & M. D. Berzonsky (Eds.), *Blackwell handbook of adolescence* (pp. 330–348). Malden, MA, US: Blackwell Publishing.
- Brown, B. B., Mory, M. S., & Kinney, D. (1994). Casting adolescent crowds in a relational perspective: Caricature, channel, and context. In R. Montemayor, G. R. Adams, & T. P. Gullotta (Eds.), *Personal relationships during adolescence* (pp. 123–167). Thousand Oaks, CA, US: Sage Publications, Inc.
- Callahan, C. M., Cunningham, C. M., & Plucker, J. A. (1994). Foundations for the future: The socio-emotional development of gifted, adolescent women. *Roeper Review*, *17*, 99–105.
- Darnon, C., Dompnier, B., Delmas, F., Pulfrey, C., & Butera, F. (2009). Achievement goal promotion at university: Social desirability and social utility of mastery and performance goals. *Journal of Personality and Social Psychology*, *96*, 119–134.
- Duden (1999). *Das große Wörterbuch der deutschen Sprache [Veliki rečnik nemačkog jezika]*, Vol. 3. Mannheim: Dudenverlag.
- Duden (2007). *Duden – Das Herkunftswörterbuch [Duden – Etimološki rečnik]* (4 ed.). Mannheim: Dudenverlag.
- Eicher, J. B., Baizerman, S., & Michelman, J. (1991). Adolescent dress: II. A qualitative study of suburban high school students. *Adolescence*, *26*(103), 679–686.
- England, E. M., & Petro, K. D. (1998). Middle school students' perceptions of peer groups: Relative judgments about group characteristics. *Journal of Early Adolescence*, *18*, 349–373.
- Exline, J. J., & Lobel, M. (1999). The perils of outperformance: Sensitivity about being the target of a threatening upward comparison. *Psychological Bulletin*, *125*, 307–337.
- Fordham, S., & Ogbu, J. U. (1986). Black students' school success: Coping with the 'burden of acting White.' *Urban Review*, *18*, 176–206.
- Green, R. J., & Ashmore, R. D. (1998). Taking and developing pictures in the head: Assessing the physical stereotypes of eight gender types. *Journal of Applied Social Psychology*, *28*, 1609–1636.
- Hayton, J. C., Allen, D. G., & Scarpello, V. (2004). Factor retention decisions in exploratory factor analysis: a tutorial on parallel analysis. *Organizational*

- Research Methods*, 7, 191–205.
- Horn, J. (1965). A rationale and test for the number of factors in factor analysis. *Psychometrika*, 30, 179–185.
- Hornby, A. S. (2005). *Oxford advanced learner's dictionary of current English* (7 ed.). Oxford: Oxford University Press.
- Jenkinson, J. C. (1997). *Mainstream or special?: Educating students with disabilities*. London: Routledge.
- Juvonen, J., Nishina, A., & Graham, S. (2000). Peer harassment, psychological adjustment, and school functioning in early adolescence. *Journal of Educational Psychology*, 92, 349–359.
- Kim, E., & Glomb, T. M. (2010). Get smarty pants: Cognitive ability, personality, and victimization. *Journal of Applied Psychology*, 95, 889–901.
- Kinney, D. A. (1993). From nerds to normals: The recovery of identity among adolescents from middle school to high school. *Sociology of Education*, 66, 21–40.
- Kowalski, R. M. (2000a). Aversive interpersonal behaviors: On being annoying, thoughtless, and mean. In R. M. Kowalski (Ed.), *Behaving badly: Aversive behaviors in interpersonal relationships* (pp. 3–25). Washington, DC, US: American Psychological Association.
- Kowalski, R. M. (2000b). 'I was only kidding!': Victims' and perpetrators' perceptions of teasing. *Personality and Social Psychology Bulletin*, 26, 231–241.
- Kowalski, R. M. (2004). Proneness to, perceptions of, and responses to teasing: The influence of both intrapersonal and interpersonal factors. *European Journal of Personality*, 18, 331–349.
- Krouse, J. H., & Krouse, H. J. (1981). Toward a multimodal theory of academic underachievement. *Educational Psychologist*, 16, 151–164.
- Landsheer, H. A., Maassen, G. H., Bisschop, P., & Adema, L. (1998). Can higher grades result in fewer friends? A reexamination of the relation between academic and social competence. *Adolescence*, 33(129), 185–191.
- Lauchlan, F., & Boyle, C. (2007). Is the use of labels in special education helpful? *Support for Learning*, 22, 36–42.
- Leary, M. R., Springer, C., Negel, L., Ansell, E., & Evans, K. (1998). The causes, phenomenology, and consequences of hurt feelings. *Journal of Personality and Social Psychology*, 74, 1225–1237.
- Longman, R. S., Cota, A. A., Holden, R. R., & Fekken, G. C. (1989). A regression equation for the parallel analysis criterion in principal components analysis: Mean and 95th percentile eigenvalues. *Multivariate Behavioral Research*, 24, 59–69.
- McComas, W. F. (2014). Trends in International Mathematics and Science Study (TIMSS). In W. F. McComas (Ed.), *The Language of Science Education* (pp. 108–108). Rotterdam, The Netherlands: Sense Publishers.

- McCrae, R. R., & John, O. P. (1992). An introduction to the five-factor model and its applications. *Journal of Personality, 60*, 175–215.
- Meade, A. C. (1974). The labeling approach to delinquency: State of the theory as a function of method. *Social Forces, 53*, 83–91.
- Mercer, J. R. (1973). *Labeling the mentally retarded: Clinical and social system perspectives on mentalretardation*. Berkeley: University of California Press.
- Moulton, M., Moulton, P., Housewright, M., & Bailey, K. (1998). Gifted and talented: Exploring the positive and negative aspects of labeling. *Roeper Review, 21*, 153–154.
- Mynard, H., & Joseph, S. (1997). Bully/victim problems and their association with Eysenck's personality dimensions in 8 to 13 year-olds. *British Journal of Educational Psychology, 67*, 51–54.
- Newman, P. R., & Newman, B. M. (1976). Early adolescence and its conflict: Group identity versus alienation. *Adolescence, 11*, 261–274.
- Oakes, J. (1985). *Keeping track: How schools structure inequality*. New Haven, CT: Yale University Press.
- Olweus, D. (1990). Bullying among school children. In K. Hurrelmann & F. Lösel (Eds.), *Health hazards in adolescence* (pp. 259–298). Berlin: de Gruyter.
- Organisation for Economic Co-Operation and Development. (2009). *PISA 2006 technical report*. Paris: OECD Publishing.
- Parker, J. G., & Asher, S. R. (1987). Peer relations and later personal adjustment: Are low-accepted children at risk? *Psychological Bulletin, 102*, 357–389.
- Pelkner, A.-K., & Boehnke, K. (2003). Streber als Leistungsverweigerer? Projektidee und erstes Datenmaterial einer Studie zu mathematischen Schulleistungen. *Zeitschrift für Erziehungswissenschaft, 6*, 106–125.
- Pelkner, A.-K., Günther, R., & Boehnke, K. (2002). Die Angst vor sozialer Ausgrenzung als leistungshemmender Faktor. Zum Stellenwert guter mathematischer Schulleistungen unter Gleichaltrigen [The fear of social exclusion as an achievement-inhibiting factor: The value of high mathematics achievement among peers]. *Zeitschrift für Pädagogik, 45*, 326–340.
- Prinstein, M. J., & La Greca, A. M. (2002). Peer crowd affiliation and internalizing distress in childhood and adolescence: A longitudinal follow-back study. *Journal of Research on Adolescence, 12*, 325–351.
- Raffaele Mendez, L. M. (2003). Predictors of suspension and negative school outcomes: A longitudinal investigation. *New directions for youth development, 2003(99)*, 17–33.
- Reis, S. M., & McCoach, D. B. (2000). The underachievement of gifted students: What do we know and where do we go?. *Gifted Child Quarterly, 44*, 152–170.
- Rentzsch, K., & Schütz, A. (2010). *When high achievement faces social exclusion. Activating a stereotype of high-achieving students provokes dysfunctional cognition, negative affect, and reduced task performance*. Unpublished

manuscript.

- Rentzsch, K., Schröder-Abé, M., & Schütz, A. (2013). Being called a “Streber”: The roles of personality and competition in the labelling of academically oriented students. *European Journal of Personality*, 27, 411–427.
- Rentzsch, K., Schröder-Abé, M., & Schütz, A. (2010). “Streber!” *When Big Fish in a Big Pond become the target of stigmatization*. Unpublished manuscript.
- Rentzsch, K., Schütz, A., & Schröder-Abé, M. (2011). Being labeled nerd: Factors that influence the social acceptance of high-achieving students. *Journal of Experimental Educatio*, 79, 143–168.
- Riddick, B. (2000). An examination of the relationship between labelling and stigmatisation with special reference to dyslexia. *Disability & Society*, 15, 653–667.
- Riehl, C. (1999). Labeling and letting go: An Organizational analysis of how high school students are discharged as dropouts. In A. M. Pallas (Ed.), *Research in Sociology of Education and Socialization* (pp. 231–268). New York: JAI Press.
- Rist, R. C. (2007). On Understanding the Processes of Schooling. The Contributions of Labeling Theory. In Alan R. Sadovnik (Ed.), *Sociology of Education. A Critical Reader* (pp. 71–82). New York: Routledge.
- Tal, Z., & Babad, E. (1990). The teacher’s pet phenomenon: Rate of occurrence, correlates, and psychological costs. *Journal of Educational Psychology*, 82, 637–645.
- Tannenbaum, F. (1938). *Crime and Community*. London and New York: Columbia University Press.
- Tyson, K., Darity, W., Jr., & Castellino, D. R. (2005). It’s not ‘a Black Thing’: Understanding the burden of acting white and other dilemmas of high achievement. *American Sociological Review*, 70(4), 582–605.
- Vujanić, M. (2011). *Rečnik srpskoga jezika*. Novi Sad: Matica srpska.

Bojana Bodroža

Ivana M. Jakšić

Institute for Educational
Research, Belgrade

STEREOTYPES OF STUDENTS WITH STRONG ACADEMIC ORIENTATION: WHO ARE “NERDS” AND WHY DO WE DISLIKE THEM?

Labeling students with strong academic orientation as “nerds” is very common in educational settings and it can cause a variety of negative consequences, such as decline of academic aspirations and increase in anxiety and loneliness among the labeled students. This research was conducted in order to examine the content and the latent structure of the stereotypes of students labeled as “nerds”, as well as to determine whether this stereotype is associated with the social distance towards “nerds” and the identification with this social category. The sample included 659 students from the University of Belgrade and University of Novi Sad, Serbia. Based on qualitative analysis of the descriptions of typical characteristics and behaviors of students labeled as “nerds” obtained in the preliminary study, we designed a semantic differential scale for measuring the stereotypes of “nerds”. The results suggest that the stereotypical descriptions of “nerds” can be grouped into four dimensions: Conscientiousness and academic achievement, Social status and popularity, Competitiveness and Openness. Conscientiousness and orientation to academic achievement can be considered as the key characteristics of students labeled as “nerds”, competitiveness is less pronounced, while unpopularity and openness are not the essential features of the students labeled as “nerds”. However, compared to participants who perceive themselves as “nerds”, people who do not consider themselves to be “nerds” share the perception of “nerds” as unpopular, competitive, and close-minded. In addition, negative perception of “nerds” is associated with a more pronounced social distance towards this social group. Recommendations for addressing the problem of labeling students with strong academic orientation as “nerds” are discussed.

Keywords: nerds, stereotype, academic orientation, academic achievement, social distance